

FINANSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 19/2008 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 85 § i mervärdesskattelagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 september 2008 en proposition med förslag till lag om ändring av 85 § i mervärdesskattelagen (RP 114/2008 rd) till finansutskottet för beredning.

Lagmotioner

Utskottet har behandlat följande lagmotioner i samband med propositionen:

- LM 115/2007 rd — Katja Taimela /sd m.fl.: Lag om ändring av 85 a § i mervärdesskattelagen (remitterades 15.11.2007)
- LM 37/2008 rd — Lauri Oinonen /cent: Lag om ändring av 85 a § i mervärdesskattelagen (remitterades 28.5.2008)
- LM 84/2008 rd — Merja Kyllönen /vänst m.fl.: Lag om ändring av 85 § i mervärdesskattelagen (remitterades 30.9.2008)

Beredning i delegation

Ärendet har beretts i finansutskottets skattedelegation.

Sakkunniga

Skattedelegationen har hört

- konsultativ tjänsteman Tiina Maisala, finansministeriet
- överinspektör Leila Himanka, Skattestyrelsen
- utredningschef Eugen Koev, Akava
- vice verkställande direktör Pauli K. Mattila, Centralhandelskammaren
- direktör Timo Sipilä, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- chef för juridiska ärenden Helena Pollari, Turism- och Restaurangförbundet rf
- verkställande direktör Osmo Laine, Dagligvaruhandeln rf
- ekonomisk expert Helena Pentti, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- skatteexpert Satu Grekin, Företagarna i Finland rf
- specialforskare Timo Rauhanen, Statens tekniska forskningscentral
- chef för juridiska ärenden Vesa Korpela, Skattebetalarnas Centralförbund rf.

Skriftligt utlåtande har lämnats av Livsmedelsindustriförbundet rf och Konsumentverket.

Finlands Näringsliv och Konkurrensverket meddelade att de inte har något att anmärka i ärendet.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONERNA

Regeringen föreslår att mervärdesskattelagen ändras så att skattesatsen på livsmedel och foder sänks från 17 till 12 procent.

Propositionen har samband med budgetpropositionen för 2009 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 oktober 2009.

Lagmotionerna

LM 115/2007 rd. I motionen föreslås det att 85 a § i mervärdesskattelagen ändras så att momsen för småföretagare sänks från 22 till

8 procent när det gäller sotningstjänster och hantverkstillverkning.

LM 37/2008 rd. Motionären föreslår att 85 a § i mervärdesskattelagen ändras så att kollektivtrafik och taxitrafik helt befrias från moms.

LM 84/2008 rd. I motionen föreslås det att momsen på livsmedel sänks från 17 till 12 procent från och med den 1 juli 2009. Dessutom föreslås det att momsen för restauranger och matserveringar sänks till 12 procent och att förmögenhetsskatten återinförs och kapitalinkomsterna beskattas på samma sätt som löneinkomster.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Utskottet tillstyrker propositionen utan ändringar.

Förslaget att sänka momsen på livsmedel från 17 till 12 procent grundar sig på regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens andra regering och syftar till en rättvisare beskattning.

Ändringen gynnar mest låginkomsthushållen. Det har gjorts en undersökning som visar att den föreslagna momssänkningen har större effekt på inkomstfördelningen än en motsvarande sänkning av inkomstskatten, dvs. 0,44 procentenheter på alla inkomstnivåer. Denna bedömning, som propositionen bygger på, ingår i slutrapporten för ett gemensamt forskningsprojekt mellan Statens ekonomiska forskningscentral och Pellervo ekonomiska forskningsinstitut¹. — Slutsatserna bekräftas av den uppdatering av bedömningen som Statens ekonomiska forskningscentral gjorde våren 2008.

Momssänkningen skulle också leda till att skillnaden i skattesats krymper i förhållande till den europeiska nivån, där det vägda medelvärdet är 5,5 procent. Vår nuvarande skattesats hör till de högsta i Europa; den är klart högre än i t.ex. Sverige (12 %), Tyskland (7 %), Frankrike (5,5 %) och Förenade kungariket (0 %). Inom våra närområden är det bara Danmark och Estland som har en högre skattesats än vi (25 resp. 18 %). Detta är relevant också såtillvida att momsen, som det framgår av undersökningen, är en fullgod förklaring till skillnaderna i livsmedelspriserna i de olika länderna. De skattefria priserna hos oss ligger nämligen bara 5 procent över den europeiska medelnivån. Man räknar med att skattesänkningen direkt kommer att återspeglas i priserna till närapå fullt belopp, vilket betyder att priserna sjunker med 4,1 procent². Denna bedömning, som bygger på undersökningar gjorda vid Statens ekonomiska forskningscentral, stöds av bl.a. erfarenheterna av förändringar i indirekta skatter såväl i Finland

¹ Gemensamt forskningsprojekt mellan Statens ekonomiska forskningscentral, Pellervo ekonomiska forskningsinstitut och institutionen för nationalekonomi vid Åbo universitet 2005–2006, övergripande slutsats 16.2.2007.

² Projektets kalkyler bygger på antagandet att priserna utvecklas jämnt. En turbulent tid lik den vi just nu lever i med snabba prisstegringar har m.a.o. inte beaktats i livsmedelspriserna.

som i andra OECD-länder och av sänkningen av matmomsen i Sverige och Norge 1996 och 2001. Men när det kommer till kritan beror utfallet på hur marknaderna agerar och hur efterfrågan och utbudet reagerar på prisförändringarna. I forskningsrapporten framhålls det samtidigt att problemet med att få beskattningen att träffa rätt, alltså vem som i slutändan betalar skatten, inte bara gäller konsumtionsskatter utan också andra skatter, även inkomstskatter. Enligt Statens ekonomiska forskningscentral kommer skatteomläggningen i varje fall att bromsa upp den pågående kraftiga prisstegringen på livsmedel.

Av förslaget följer att staten omedelbart tappar ca 500 miljoner euro i skatteintäkter på årsnivå, men återfår ungefär hälften till följd av de positiva effekterna av skattesänkningen. Prissänkningen genererar en effektkedja med förbättrad köpkraft och ökad privat konsumtion med åtföljande positiva återspeglings i inhemsk produktion och sysselsättning. Eftersom lagändringen avses träda i kraft den 1 oktober 2009, blir förändringarna nästa år sammantaget mindre än vad ovan beskrivits.

De bedömningar av effekten som propositionen bygger på kan i grunden förmodas gälla också under den pågående globala ekonomiska krisen. Det kan visserligen ske stora förändringar som detaljbedömningarna i propositionen inte håller för, eftersom dessa gjorts utifrån förhållanden som förutspåddes bli rätt stabila när nästa års budget gjordes upp.

Skattesatsen på foder

Momssatsen på foder, som är lika stor som för livsmedel, sjunker även den till 12 procent till följd av propositionen. Orsaken är att rådets direktiv (2006/112/EG), som reglerar mervärdes-skattesystemet, tillåter bara två reducerade skattesatser utöver normalskattesatsen, och att vi i Finland redan har en skattesats på 8 procent för böcker, läkemedel m.m. Framöver kommer våra reducerade skattesatser alltså att vara 8 och 12 procent, av vilka den senare tillämpas på livsmedel och foder.

Restaurangtjänster

Avslutningsvis vill utskottet fästa uppmärksamheten vid momssatsen på restaurangtjänster, som inte heller nu går att ändra på grund av restriktionerna i direktivet. Branschen själv har inte motsatt sig att livsmedelsmomsen sänks. Men den har ansett likabehandling vara viktig bl.a. för att sysselsättningen inom branschen ska kunna upprätthållas. Den skattedifferens som nu uppstår hämmar lönsamheten och kan leda till osund konkurrens.

Dessa negativa effekter behöver motarbetas, menar utskottet, och därför måste alla medlemsländer få rätt att tillämpa en reducerad skattesats också på restaurangtjänster. All kraft bör läggas ner på gemenskapsnivå för att trygga lika konkurrensvillkor. Regeringen bör också försöka hitta andra lösningar för att kompensera restaurangerna för eventuell konkurrensmässig nackdel.

Bevakning

Propositionen får stora ekonomiska konsekvenser. Den väntas också påverka livsmedelspriserna samt öka bl.a. efterfrågan, produktionen och nationalprodukten. Utskottet förutsätter en systematisk bevakning av hur livsmedelspriserna utvecklas över en tillräckligt lång tid före och efter skatteomläggningen. Utskottet vill ha en rapport om läget före utgången av 2010.

Lagmotionerna

Utskottet har beslutat avvisa motionerna.

Förslag till beslut

Finansutskottet föreslår

att lagförslaget godkänns utan ändringar och

att lagmotionerna LM 115/2007 rd, LM 37/2008 rd och LM 84/2008 rd förkastas.

FiUB 19/2008 rd — RP 114/2008 rd

Helsingfors den 7 november 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Hannes Manninen /cent
vordf. Kari Rajamäki /sd
medl. Christina Gestrin /sv
Kyösti Karjula /cent
Esko Kiviranta /cent
Jari Koskinen /saml
Mikko Kuoppa /vänst
Reijo Laitinen /sd (delvis)
Mika Lintilä /cent
Olli Nepponen /saml
Tuija Nurmi /saml
Kirsi Ojansuu /gröna (delvis)

Petri Salo /saml
Minna Sirnö /vänst
Pia Viitanen /sd
ers. Esko Ahonen /cent
Hanna-Leena Hemming /saml
Valto Koski /sd (delvis)
Lauri Kähkönen /sd (delvis)
Heli Paasio /sd
Kimmo Sasi /saml
Johanna Sumuvuori /gröna (delvis)
Tuula Väättäin /sd.

Sekreterare i delegationen var

utskottsråd Maarit Pekkanen.

RESERVATION 1

Motivering

I enlighet med Vänsterförbundets skuggbudget föreslår vi att momssänkningen tidigareläggs. Praktiska skäl talar för den 1 juni 2009. Men utskottet vill lämna ikraftträdandedatum öppet trots att det är väl medvetet om att regeringen avser införa momssänkningen den 1 oktober 2009.

En sänkning av matmomsen är samhälleligt en rättvisare skattelättnad än en ur statsfinansiell synvinkel lika stor sänkning av inkomstskatten i alla inkomstkategorier. En sänkning av matmomsen gagnar låginkomsttagare avsevärt mer än en sänkning av inkomsskatten. Mäniskor som inte når upp till medianinkomsten beräknas dra nytta av matmomssänkningen för ca 150 miljoner euro. Proportionellt sett är det

barnfamiljer och särskilt ensamförälderhushåll som vinner mest på att matmomsen sänks.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslaget i övrigt godkänns enligt betänkandet, men ikraftträdandebestämmelsen med följande ändring:

Reservationens ändringsförslag

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2009.
(2—4 mom. som FiUB)

Helsingfors den 7 november 2008

Mikko Kuoppa /vänst
Minna Sirnö /vänst

RESERVATION 2

Motivering

Livsmedelspriserna har stigit snabbt i Finland. En bidragande orsak är de ökade världsmarknadspriserna på livsmedel. Från början av 2006 har priserna på mat och dryck (exkl. alkohol) stigit ungefär 1,7 procentenheter mer hos oss än inom det övriga euroområdet, trots att konsumentpriserna samtidigt ökat med 0,6 procentenheter mindre än inom euroområdet i snitt. Prisstegringen har fortsatt accelerera. Enligt Statistikcentralens konsumentprisindex steg priserna på livsmedel med 9,5 procent från augusti 2007 till augusti 2008.

I Finland kommer handeln och livsmedelsindustrin i regel tre gånger om året överens om köpspriserna för de viktigaste livsmedlen. Det centraliserade systemet medger avtal om enhetliga prishöjningar. Avtalsparterna ärt få på varadera sida och följaktligen har avtalen hållit. Särskilt för industrin ger avtal med glesa intervall möjlighet att bevaka varandra och nå ett resultat som kan betraktas som ett oskrivet avtal om priser som ligger över marknadsnivå.

Centraliseringen inom handeln och särskilt livsmedelsindustrin är ett problem även utan förhandlingsmekanismen. Den dämpar det pristryck som konkurrens genererar. På det hela taget förefaller det som om man höll en marknads-mässig utveckling för naturlig bara när den resulterar i högre producentpriser. Konsumentaspekten, där det största bekymret är den häftiga höjningen av livsmedelspriserna, har vunnit föga gehör i närings- och konkurrenspolitiken.

Internationella valutafonden IMF gör i sin rapport om Finlands ekonomi tummen ner för en sänkning av matmomsen. IMF tror inte att sänkningen stärker statsfinanserna och därmed inte heller på att den ökar köpkraften.

Här hos oss har man inte heller tidigare lyckats få ner konsumentpriserna särskilt mycket med momsreduceringar. Ett belysande exempel är försöket med sänkt momssats särskilt inom arbetsintensiva branscher. Just nu pågår ett försök

där momssatsen på frisörtjänster och små reparationstjänster är reducerad till 8 procent från normala 22 procent under tiden 1.1.2007—31.12.2010. Man bedömde att sänkningen skulle leda till en prissänkning på 11 procent för konsumenterna. I de företag som var med i Konsumentverkets och länsstyrelsernas jämförelse rörde sig sänkningen i genomsnitt om 3 procent. Det förekom visserligen stora skillnader i prissättningsarna, allt från 1 till över 10 procent.

I propositionen bedömer regeringen att nyttan av sänkningen per person kommer att vara i genomsnitt 77 euro om året. I den lägsta inkomstgruppen kommer nyttan att vara i genomsnitt 49 euro per person och år och i den högsta inkomstgruppen 106 euro. I euro mått är det alltså de välbärgade som vinner mest. Med tanke på inkomstfördelningen hade det varit avsevärt effektivare att rikta stödet direkt t.ex. i form av ett höjt grundavdrag. Då hade de som är bäst betjänade av ökad köpkraft faktiskt haft någon nytta av det.

I propositionen räknar regeringen med att sysselsättningen kommer att öka med 6 000 personer till följd av att konsumenternas allmänna köpkraft förbättras. Sysselsättningseffekterna måste anses vara alltför optimistiska, särskilt som regeringen i samma sammanhang berättar att arbetsplatserna inom handeln, livsmedelsindustrin och restaurangtjänsterna kommer att öka med bara några hundra och Turism- och Restaurangförbundet vid expertutfrågningen uppger att momssänkningen kommer att minska tjänsteförsäljningen inom branschen med ca 4 procent och sysselsättningen med 1 400 årsverken. Expertutfrågningen gav alltså inte svar på var de nya arbetstillfällena uppstår, eftersom allt det sagda pekar mot avsevärt mindre sysselsättningseffekter. Man kan med andra ord tillåta sig att tvivla på att momssänkningen i sin helhet slås ut på konsumentpriserna. Om man dessutom beaktar de negativa konsekvenser sänkningen får för

Reservation 2

FiUB 19/2008 rd — RP 114/2008 rd

bl.a. restaurangtjänsterna är hela förslaget mer än tvivelaktigt för effekternas vidkommande.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslaget förkastas.

Helsingfors den 7 november 2008

Heli Paasio /sd
Kari Rajamäki /sd
Reijo Laitinen /sd

Pia Viitanen /sd
Tuula Väättäinen /sd